

SVENSKA *Kyrkor*

2019

EN TIDNING OM
KYRKANS FASTIGHETER

Uppsala domkyrka
renoveras med
framtiden i åtanke.

**Kyrkan
i Malmberget
flyttas – igen**

**Fredrikskyrkan
– 300 år av
förändring**

RENOVERING

på hög höjd

UPPSALA STIFT

Renovering PÅ HÖG HÖJD

Kyrkorummen kommer behöva användas till många olika saker i framtiden och i Uppsala stift är man tacksam över ett gott samarbete med länsstyrelsen, som har förståelse för detta. Samtidigt som renoveringar genomsyras av modernt tänk, letar man efter tvåhundraåriga furor för att få fram rätt takspån.

FOTO: MARCUS GUSTAFSSON

TEXT: SARA GRANT FOTO: MARCUS GUSTAFSSON

Vi gräver en grop för att nå ända upp till tornets topp!

MER INFO PÅ: WWW.UPPSALADOMKYRKA.SE

I gropen framför domkyrkan ska det gjutas en platta för kranen att stå på.

Någon gång på 1000-talet vigdes sex biskopar i Tyskland. En av dem sändes till Hälsingland. Han sägs ha hetat Stefi, och hamnade i Norrala, en mil norr om Söderhamn. Härifrån gjorde han missionsresor och omvände folk i rask takt. Men Staffan, som han kommit att kallas här, predikade inte bara. Han rev

dessutom ner hedniska tempel, vilket inte var särskilt populärt bland de som inte ville bli kristna.

Staffan fick fly söderut, mot Gästrikland, men blev upphunnen av uppretade män i trakterna kring Själstuga och dödades. Här finns sedan år 1928 en minnessten rest över honom. Och så finns Staffans kyrka i Gävle. Staffans församling bildades år 1916, och församlingens kyrka stod klar år 1932.

Förra året blev renoveringen av kyr-

kans yttre färdigt. Kyrkan putsades om och tuppen fick ny förgyllning. Den inre renoveringen har diskuterats i många år, berättar enhetschef Heléne Marsi.

– Vi vill se över vårt fastighetsbestånd och rikta in oss på byggnader som vi vill behålla. Då behöver vi se över och effektivisera de fastigheter vi har och vill ha kvar.

Planerna är att göra Staffans kyrka mer verksamhetsvänlig, och hon upplever att man nu är i ett skede där man

behöver titta mer och mer på att öppna upp och anpassa byggnaden till verksamheten. Tidigare har det alltid varit så att verksamheten fått anpassas till kyrkobyggnaden.

– I projektet har vi verkligen tänkt på att använda kyrkans lokaler så effektivt och bra som möjligt och har haft ett perspektiv på 20–50 år, berättar Heléne Marsi.

REDAN TIDIGT i projektet var planerna att gräva ut under kyrkan i samband med den inre renoveringen, för att göra plats för fjärrvärme. Nu funderar man på att gräva ut ännu mer, så att man får plats för många olika aktiviteter, verksamheter och sammankomster. Här kommer det också att bli ett pentry, ett fikarum, tillgänglighetsanpassade toaletter samt andra mindre utrymmen.

Ett par bänktrader uppe i kyrkan kommer att tas bort till förmån för mer utrymme bak i kyrkan då man kan servera kyrkkaffe etc i bakre delen av kyrkan. Här kommer man även planera in en receptionsdel för att kunna ha kyrkan öppen så mycket som möjligt för allmänheten.

Inga definitiva beslut är fattade, men KFS, Kyrkans fastighetssamverkan Stockholm AB, kommer projektleda under upphandling och dylikt.

Tornen på domkyrkan i Uppsala är en långdragen historia. Nu ska de renoveras ordentligt. Ett första steg är att gjuta en fast platta för att den kran som krävs för att komma upp på de här höjderna ska kunna stå ordentligt, berättar fastighetschef Kristian Nordlund.

Först måste dock arkeologiska un-

”När arbetet är klart kommer vi täcka över plattan, men noggrant dokumentera att och var den finns. Den kan komma väl till användning nästa gång tornen måste renoveras.”

dersökningar utföras på framsidan av kyrkan, vid entrén. Ett område på 20x20 meter, tre meter djupt, grävs ut just nu. Här kommer man sedan gjuta den stora platta som tornkranen kommer stå på. Kranen kommer nå 125–130 meter upp, nå båda tornspirorna och ha som främsta uppgift att lyfta upp material och sänka ner utsmykningsdetaljer.

– När arbetet är klart kommer vi täcka över plattan, men noggrant dokumentera att och var den finns. Den kan komma väl till användning nästa gång tornen måste renoveras, om kanske 150 år, säger Kristian Nordlund, och berättar att Bjerking's medverkat som geologer under arbetet, bland annat med provborrningar och andra undersökningar för att fastställa hur mycket marken kring domkyrkan tål att utsättas för.

Själva byggkranen är en så kallad luffer crane med böjd arm, och kommer sannolikt att behöva beställas från utlandet.

Och det är ett omfattande arbete som ska utföras. Allra högst upp i tornen, 118 meter över marken, har korsen och utsmyckningarna påverkats av väder, vind och tidens tand. Det finns flera skador som man vet om. Både kors och

utsmyckningar är påverkade av rost, vilket nu måste åtgärdas. Korsen är av gjutjärn och omkring tio meter höga. De är 3,7 meter breda och väger drygt fyra ton, inga små pjäser med andra ord.

PÅ TORNETS TOPP kommer man uppföra en toppställning som både omgärdar och ger åtkomlighet till korset. Genom tornspirorna kommer man skjuta in balkar i ett kryss, genom de naturliga ”hål” som finns i trä- och kopparkonstruktionen. Träkorset blir ett stöd för toppställningen.

Det blåser en del på så här hög höjd, men Kristian Nordlund berättar att det finns noggrant framtagna beräkningar på vad tornet tål.

– Utsmyckningarna kommer man försöka lossa och ta ner på marken för att renoveras där. Det blir lite enklare så, säger Kristian Nordlund.

På södra sidan kommer man bygga en hiss från marken och 55 meter upp. Här blir det eventuellt en till ställning och en plattform från vilken man kan ta sig vidare in i själva tornet och vidare uppåt. Just nu pågår förberedelser för upphandlingen.

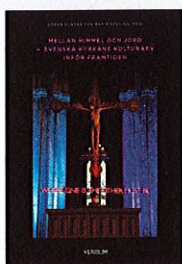
– Ett sådant här projekt kräver väldigt

SÖRENS EL

DELSBO – HUDIKSVALL

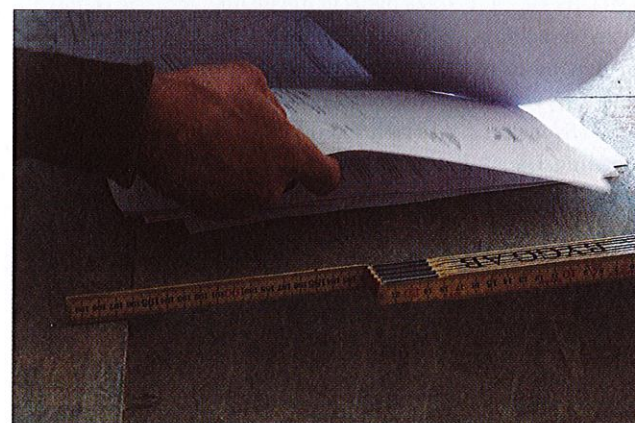
ALLT FRÅN FIBER TILL HÖGSPÄNNING

www.sorensel.se • tel 0650-54 34 12 • service@sorensel.se

VERBUM

BESTÄLL NU verbum.se

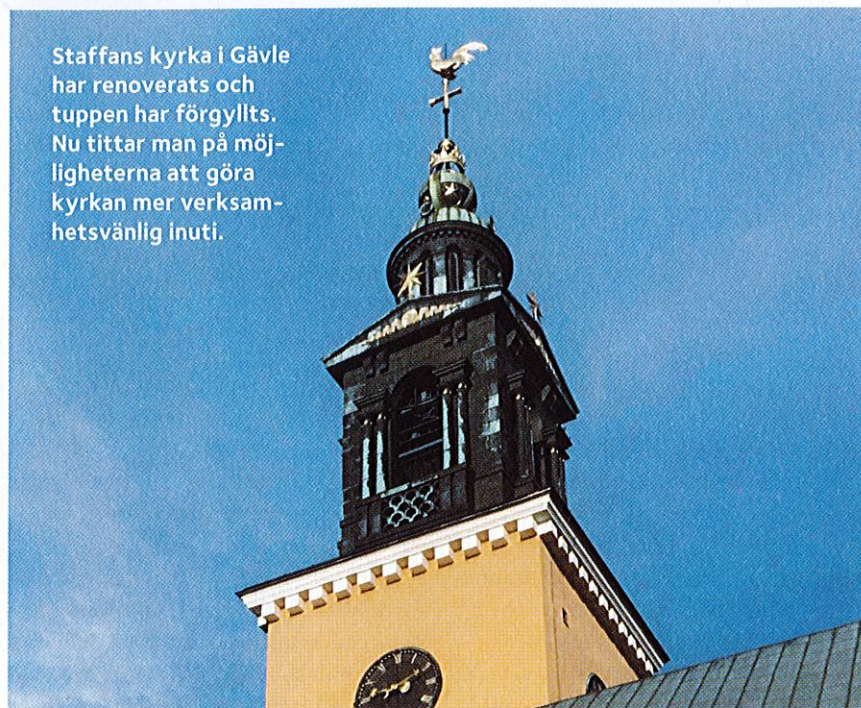
I•R

INGEMAR RÅÅF BYGG AB

– Bred kunskap och lång erfarenhet
gör att våra kunder kan känna sig trygga med oss.
Vi strävar ständigt efter högsta möjliga kvalitet, ordning och reda.

tel 018-50 27 00 • www.irbygg.se

Staffans kyrka i Gävle har renoverats och tuppen har förgyllts. Nu tittar man på möjligheterna att göra kyrkan mer verksamhetsvänlig inuti.

speciell kompetens, säger Kristian Nordlund, och därför kommer det bli en direktupphandling.

Desto längre har man kommit i Jakobs kyrka, som i folkmun ofta får heta Hudiksvalls kyrka.

Senast den renoverades var 1938. Nu ska den så gott det går återställas till sitt 1888 års utseende, med bland annat ekådringar. En viktig sak skiljer sig dock från 1888.

– Vi har jobbat med att tillgänglighetsanpassa kyrkan, berättar Anders Svahn som är fastighetsansvarig i Hudiksvall.

Väggar, tak och valv har konserverats. All el, vatten och värme har bytts ut. Även ljus och ljud har uppdaterats, och man har arbetat med en omgestaltning av kyrkorummet. På liknande sätt som i många andra kyrkor runt om i landet strävar man efter en mer flexibel anledning, och därför har till exempel bänkarna mot koret ersatts med stolar som lättare kan flyttas runt.

Under läktaren har man skapat nya utrymmen, bland annat förberedelserum, som ska skiljas från det övriga kyrkorummet med glaspartier.

När golvet flyttades för att göra det enkla att rensa upp och rengöra inför installationen av golvvärme, hittades allt från gamla gravar till byggrester från

tidigare renoveringar. Den bergvärme som redan finns kommer kompletteras med modern webbaserat styr- och regleringsutrustning från Albelko.

HB Bygg är entreprenörer för renoveringen, sida vid sida med Comfort i Hudiksvall,

Sören El samt BW Måleri, som bland annat fick uppgiften att täta och måla alla fönster.

Kyrkan ska vara klar för återinvigning av biskopen under hösten, men varje dag innebär ändå både nya utmaningar och nya möjligheter, berättar Anders Svahn.

Han nämner att man från och till tidigare har diskuterat solpaneler, och diskussionerna har tagit fart igen nu sedan kyrkor på andra platser i landet har fått klartecken.

I STIFTET ARBETAR man även en del med annat än rena kyrkobyggnader, berättar Kristian Nordlund vidare. Sista förskolan i Vaksala prästgård nämndes i Svenska kyrkor var det dags för invigning. Då hade man ännu inte slutfört arbetet med den miljöklassning som var målet – Miljöbyggnad Silver – men Kristian Nordlund har en rolig uppdatering.

– Vi har som det första ombyggnadsprojektet i Svenska kyrkans egen regi lyckats med att uppfylla de 16 indikatorer som krävs.

”I projektet har vi verkligen tänkt på att använda kyrkans lokaler så effektivt och bra som möjligt med ett perspektiv på 20–50 år.”

Man har också arbetat en hel del med utemiljön, vilket varit ett tacksamt arbete eftersom skolan ligger lummigt och grönt. Här växer nya stadsdelar fram.

Ett annat tema för året i Uppsala stift är energieffektivisering. Bland annat Eriksbergskyrkan och Almtunakyrkan i Fällhagen omfattas av det arbetet. I Almtunakyrkan påskyndades arbetet när kyrkan under höstens stormar drabbades av en omfattande vattenskada i bottenvåningen. Här ligger förskoleverksamhet, som akut fick evakueras till kommunala lokaler. I samband med reparationerna passade man på att byta ut ventilationen och installera teknik för värmeåtervinning.

Men det handlar inte bara om moderniseringar. När 300 år gammalt takspån ska bytas ut måste man söka sig tillbaka till gamla metoder, eftersom det spån som en gång använts inte tillverkas längre. David Åkerman på Gamla Trähus i Färila är en av de få som kan ta på sig ett uppdrag som detta.

– Just nu letar vi efter senvuxen fura, 150–200 år gammal, berättar Jonas Frost från kyrkorådet i Alfta-Ovanåkers församling, där klockstapeln vid Ovanåkers kyrka ska renoveras under många år framåt.

Även Voxna kyrka får nytt spåntak täljt för hand av David Åkerman, men

Foto: Getty Images

Sökes: 150–200 år gammal fura till Ovanåkers kyrka där klockstapeln ska renoveras.

taket ovanför sakristian var här i så dåligt skick att man efter tillstånd från Länsstyrelsen ersatte det med ett koppartak istället.

På Färila kyrka ska 13 ton plåttak ska bytas ut på långskeppet och på tornet. Bärande delar till lanterninen ska bytas ut och lagas på grund av rötskador. Det blir nytt bladguld på korset högst upp i tornet och alla fyra klockor på fasaden kommer att få nya visare och urtavlor.

Minst 50 fönster ska renoveras. Ramarna plockas ned liksom ytterglaset. Det blir målning samt renovering av blyinfattningar.

I SÖDERHAMN DRAR det ihop sig till byggstart för det nya begravningskapellet, berättar kyrkoherde Lars Nilsson. Projektet har legat på is i fem år i väntan på att Länsstyrelsen skulle utse begravningsombud. Upprinnelsen till projektet är dubbelt. De större, borgerliga begravningsarna blir allt fler, vilket gör att det befintliga kapellet, som bara kan välkomna ett 30-tal gäster, är på tok för litet. Det nya kapellet kommer att ha plats för 100 gäster.

– Ett fristående gravkapell känns också genomtänkt med tanke på att våra kyrkorum i framtiden sannolikt kommer användas till flera olika verksamheter, säger Lars Nilsson. ♦

I·R
INGEMAR RÅAF BOD & MASKIN AB

Vi erbjuder förrådscontainers i olika storlekar och med olika inredningar. Vi har en stor, asfalterad, inhägnad och kameraövervakad yta för magasinering. Transporter till fasta priser.

Behöver du extra förvaringsutrymme?
Hyr förråd, *1125:-/mån, inkl moms!

Välkomna till
www.hyraförrådupsala.se
för mer information!

* Priset avser hyra för en 14 m² container i Librobäck

Välkommen till HB Bygg AB!

Vi är det lokala företaget som har de stora företagens styrkor och de mindre företagens flexibilitet.

Vi utför alla vanligt förekommande tjänster inom bygg: Om- och tillbyggnader, renovering och nybyggnation.

**Vi ansvarar för varje steg
– från idé till färdigt projekt!**

www.hb-bygg.se

• tel: 020-28 85 90 •